

شناسایی عوامل خاطره انگیز مکتبخانه‌ها از طریق بررسی فرهنگ‌رفتاری

مهسا گلچین^{1*}، کاظم مندگاری²

1- دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشکده هنر و معماری دانشگاه یزد،
golchin_mahsa@yahoo.com

2- استادیار، دانشکده هنر و معماری دانشگاه یزد، kazemmondegari@yahoo.com

چکیده

این مقاله با مروری کوتاه بر تاثیر فرهنگ و رفتار بر کالبد معماری سعی در بررسی آن در مکتبخانه‌ها دارد. مکتبخانه‌ها در بستری فرهنگی حضور داشتند که بر اساس آن پرورش و تربیت کودکان (به عنوان عضوی موظف در نظام اجتماعی) نسبت به موادی که مورد آموزش صریح قرار میگرفت، اهمیت بیشتری داشت. از سوی دیگر با توجه به استعداد کودکان در الگو برداری، بهترین منبع آموزشی آنها نزدیکی و رویارویی کودک با زندگی فردی بود که از لحاظ اجتماعی و آداب زندگی مورد قبول جامعه باشد. توجه و اعتقاد به رابطه استاد- شاگردی در بسیاری از جنبه های زندگی در نظامهای سنتی قابل رویت است و مکتبخانه‌ها و نظام آموزشی آنها نمونه بارزی از اهمیت این اصل در جامعه سنتی می‌باشد. پژوهش مزبور توجه خود را به سازوکار مکتبخانه‌ها بعنوان عضوی تاثیرگذار در فرایند آموزش سنتی، معطوف ساخته است. در این مقاله، با روش توصیفی تحلیلی، مباحثی در مورد ارتباط بین رفتارهای ناشی از فرهنگ و تاثیر آنها بر کالبد و اهمیت شناخت این ارتباط در نظام آموزشی سنتی و اهمیت خاطره انگیزی مکتبخانه‌ها، برای مقاصد طراحی مدارس و محیطهای آموزشی امروز، ارائه شده است. در انتها این نوشته، بر اساس عوامل خاطره انگیز و منحصر به فرد مکتبخانه‌ها، اهمیت توجه به الگوهای فرهنگی و رفتاری را برای شناسایی الگوهای کالبدی فضاهای آموزشی مورد تاکید قرار شده است

واژه‌های کلیدی: فرهنگ، رفتار، کالبد، مکتبخانه، خاطره انگیزی

مقدمه

پایداری کالبدی و خاطره ای بافت‌های سنتی یکی از دلایل ایجادکننده حس تعلق خاطر در این بافتها و در نتیجهی آن پایداری الگوهای معماری، بوده است. از سوی دیگر با نگاهی گذرا به تاریخ مکتب خانه ها می‌توان دید که علی رغم ظاهر ساده، این نهاد اجتماعی مبتنی بر یک نظام فکری محکم و پیچیده تجربه شده است. این فضاها در طول سالیان متمادی با جامعه خود **عجین** و یکدست شده که در عین سادگی ظاهر، **توانسته** کالبدی خاطره انگیز و پایدار داشته **باشد**. از **این رو** یکی از بهترین روش‌های مطالعه‌ی دقیق مکتبخانه و کشف عوامل خاطره انگیزی در آن، بازیابی الگوهای فرهنگی، رفتاری و کالبدی حاکم بر آن می‌باشد، تا به این وسیله و با یافتن نقاط ضعف و قوت